

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Fridau

Razvojne strategije občine Gornja Radgona

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Fridau

Mentor: izr. prof. dr. Andrej A. Lukšič

Razvojne strategije občine Gornja Radgona

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Razvojne strategije občine Gornja Radgona

Diplomsko delo naslavlja razvojne strategije občine Gornja Radgona. Namen dela je opisati in predstaviti razvojne strategije in cilje oziroma celoten trajnostni razvoj občine. V današnjem času se spopadamo s problemi na področju varovanja okolja ter družbenim in gospodarskim razvojem. S konceptom trajnostnega razvoja, ki predstavlja novo, drugačno strategijo za razvoj skupnosti, vse od lokalne, regionalne, nacionalne in mednarodne, se poskuša zagotoviti uravnoteženost vseh treh ravni razvoja – gospodarskega, socialnega in okoljskega. Trajnostni razvoj je tisti razvoj, ki ga ne zanima samo trenutni napredek družbe, ampak tudi izboljšanje razmer in zmogljivosti za naslednje generacije.

Z vstopom v Evropsko unijo in kot del mednarodne skupnosti so se Slovenija in posledično njene lokalne skupnosti zavezale k sledenju in uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. Tudi občina Gornja Radgona z izvajanjem različnih projektov vpliva na izboljšanje razmer in kakovosti življenja občanov. Njene razvojne strategije zajemajo cilje trajnostnega razvoja, skozi katere želi združiti dve nasprotni si področji – skrb za okolje in gospodarski razvoj.

Ključne besede: razvojne strategije, trajnostni razvoj, lokalna skupnost, skrb za okolje, gospodarski razvoj, socialni razvoj.

Development strategies in Gornja Radgona Municipality

The thesis focuses on development strategies in Gornja Radgona Municipality. The purpose of this work is to describe and present the development strategies and goals, as well as the entire sustainable development of the municipality. Nowadays we are facing many problems in the field of environment protection and social and economic development. With the concept of sustainable development, which represents a new, different strategy for the development of community – local, regional, national, and international, we are trying to ensure the balance of all of the three development levels – economic, social, and environmental. The sustainable development is the sort of development that is not only interested in the present advancement of society but also in improving the conditions and facilities for future generations.

With entering the European Union and as a part of international community, Slovenia and its local communities have committed themselves to follow and realize objectives of sustainable development. With implementation of various project, also Gornja Radgona Municipality has had a positive impact on improvement of conditions and quality of life of its citizens. The municipality's development strategies include sustainable development objectives, through which it seeks to unite two opposite areas – care for the environment and economic development.

Key words: development strategies, sustainable development, local community, care for the environment, economic development, social development.

KAZALO

1	UVOD	6
2	METODOLOŠKI OKVIR	8
2.1	Namen, cilji in raziskovalno vprašanje	8
2.2	Raziskovalne metode in tehnike	8
2.3	Zgradba naloge	8
2.4	Omejitve diplomskega dela	9
3	KONCEPT TRAJNOSTNEGA RAZVOJA	10
3.1	Zgodovinski razvoj koncepta	10
3.2	Definicije trajnostnega razvoja	11
3.3	Idealnotipski modeli trajnostnega razvoja	12
3.4	Tri dimenzije trajnostnega razvoja	13
3.5	Trajnostni razvoj znotraj Evropske unije	15
3.6	Slovenija in trajnostni razvoj	16
4	ANALIZA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA OBČINE GORNJA RADGONA	18
4.1	Razvojno območje občine Gornja Radgona	18
4.2	Javni zavod PORA	18
4.3	Predstavitev stanja po področjih v občini Gornja Radgona	19
4.3.1	Gospodarstvo	19
4.3.2	Kmetijstvo in podeželje	20
4.3.3	Turizem	20
4.3.4	Človeški viri	21
4.4	Strategije in cilji občine Gornja Radgona	23
4.5	Predstavitev projektov	26
4.5.1	Energetska prenova vrtca	26
4.5.2	Program Evropa za državljane	26
4.5.3	Delavnice za podjetnike	26
4.5.4	Ločevanje odpadkov	27

4.5.5	Projekt 3PARKI	27
4.5.6	Projekt trajnostne rabe naravnih virov	27
4.5.7	Uvajanje eko, lokalne in zdrave hrane	28
4.5.8	Revitalizacija jezera	28
4.5.9	Projekt nizkoenergetski vrtec	28
4.5.10	Projekt SKUPAJ.....	29
4.5.11	Projekt energetska obnova osnovne šole.....	29
4.5.12	Obnova kulturnega spomenika.....	30
4.5.13	Celostna prometna strategija	30
5	SKLEP	31
6	LITERATURA	33

1 UVOD

Koncept trajnostnega razvoja v enaindvajsetem stoletju predstavlja novo in nekoliko drugačno strategijo za razvoj družbe. Skupnosti, vse od mednarodne, nacionalnih, regionalnih in tudi lokalnih, se v zadnjih nekaj desetletjih spoprijemajo z negativnimi vplivi, ki jih povzroča gospodarski napredek. V preteklosti so verjeli, da bo neskončna ekonomska rast odpravila revščino, lakoto, bolezni, nezaposlenost in s tem pozitivno vplivala na življenjski standard prebivalstva. Ob tem so zanemarili še nekatere druge družbene probleme in problem globalnega onesnaževanja okolja, ki so ga povzročili nenadzorovani posegi v okolje in nepremišljena raba naravnih virov.

V sedemdesetih letih 19. stoletja je bila ena izmed glavnih tem pogovora, kako poskrbeti za blaginjo ljudi in racionalnejše upravljati z okoljem. Družba se je pričela zavedati posledic globalnega onesnaževanja okolja (Seljak 2011, 19). V mednarodni skupnosti so se počasi pričele oblikovati strategije za zaščito okolja, za katere so uporabili izraz trajnostni razvoj. Izraz je postal splošno veljaven po letu 1987 in je definiral posebno obliko razvoja družbe, ki zadovoljuje sedanje potrebe, brez ogrožanja potreb in napredka naslednjih generacij (Plut 2005, 66; Seljak 2011, 19–20).

Kljub različnim konceptualizacijam pojma trajnostni razvoj ta predstavlja napredno, revolucionarno idejo, ki je vplivala na odnos med družbo in naravo (Tome 2010, 11). Ne glede na vsa pojmovanja in definicije pojma je vsem skupno najti ravnotežje za blaginjo družbe, ki izhaja iz gospodarske, socialne in okoljske blaginje. Področje gospodarstva, okolja in družbe so ločene in samostojne kategorije z lastnimi cilji, ki znotraj trajnostnega razvoja z uresničevanjem in zasledovanjem ciljev posredno vplivajo ena na drugo ter s tem predstavljajo celotni okvir trajnostnega razvoja (Plut 2005, 66–67). Zaradi različnih uskladitev ekonomskega, socialnega in okoljskega področja se lahko znotraj tridimenzionalnega pojmovanja trajnostnega razvoja obravnava več povezav, ki ne smejo porušiti ravnotežja med gospodarstvom, naravo in družbo. Ravnotežje treh področij ni nikoli dokončno zaključeno, saj na razmerje med gospodarstvom in okoljem vedno vplivajo družbene spremembe (Seljak 2001, 23–24; Barbič 2005, 16).

Tudi v Sloveniji oziroma njeni razvojni strategiji je bil obravnavan koncept trajnostnega razvoja, vendar brez skladanja ekonomske, družbene in okoljske ravni. Koncept je bil obravnavan izključno z okoljskega vidika. Kasneje so nevladne organizacije opredelile tri

vidike trajnosti, ki posamezniku omogočajo drugačen način življenja, ki je v skladu z načeli trajnosti (Matko in drugi 1995, 10–11). Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je Slovenija sprejela evropsko strategijo za trajnostni razvoj, ki opredeljuje ukrepe za izboljšanje življenjskih pogojev, zagotavljanje blaginje, skrb za okolje in socialno povezanost (Svet Evropske unije 2006). V letu 2007 so še nevladne organizacije v Sloveniji oblikovale projekt Plan B, v katerem so opredeljene strategije razvoja do leta 2020. Glavni cilj razvoja Slovenije je zeleni razvojni preboj (Plan B 4.0 2012; Umanotera 2016).

Na podlagi vedno večjega poudarka trajnostnega razvoja družbe in skupnosti se je tudi občina Gornja Radgona lotila oblikovanja razvojnih strategij za lokalno skupnost, ki bodo v skladu z načeli trajnostnega razvoja. Oblikovala je lastno vizijo občine, ki se sklicuje na gospodarsko uspešnost, socialno pravičnost in okoljsko ozaveščenost. S pomočjo javnega zavoda PORA izvaja številne projekte na gospodarskem, socialnem in okoljskem področju lokalne skupnosti. Skozi diplomsko delo ugotavljamo, na katerem področju je bilo izvedeno največ projektov oziroma katera dimenzija trajnostnega razvoja – ekonomska, socialna ali okoljska – je v občini Gornja Radgona najbolj izpostavljena ali zapostavljena.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Namen, cilji in raziskovalno vprašanje

Namen diplomskega dela je opisati in predstaviti pojem trajnostnega razvoja, ki zaradi negativnih gospodarskih in političnih odločitev na področju varstva okolja, predstavlja ključno strategijo za celotno mednarodno skupnost, posamezne države in tudi lokalne skupnosti. Smernice razvoja na mednarodni, nacionalni, regionalni in lokalni ravni se opirajo na koncept trajnostnega razvoja, ta poudarja skladen gospodarski, okoljski in socialni razvoj skupnosti. Naši cilji bodo usmerjeni na smernice razvoja lokalne skupnosti. Primarni cilj je predstaviti razvojne projekte in strateške usmeritve občine Gornja Radgona, ki jih občini pomaga uresničevati javni zavod PORA.

Občina Gornja Radgona si je izoblikovala lastno vizijo razvoja, določila je razvojne prioritete, programe in ukrepe glede infrastrukture in prostora, razvoja človeških virov ter podjetništva in investicij v gospodarstvo. V ta namen bomo s pomočjo razvojne strategije občine in že izpeljanih projektov odgovorili na raziskovalno vprašanje: Kateremu področju trajnostnega razvoja, gospodarskemu, socialnemu ali okoljskemu, občina Gornja Radgona namenja največ pozornost?

2.2 Raziskovalne metode in tehnike

V teoretičnem delu bomo zbirali dejstva s pomočjo pregleda že obstoječe bibliografije, ki se nanaša na specifičen problem oziroma predmet raziskovanja. S pomočjo te metode bomo opredelili teoretična izhodišča, koncept trajnostnega razvoja, predstavili razvojne projekte izbrane lokalne skupnosti in na koncu naloge odgovorili na zastavljeno raziskovalno vprašanje. Konceptualna analiza sekundarnih virov bo služila za opredelitev pojmov. V našem primeru bosta analiza in interpretacija sekundarnih virov predstavljali analizo bibliografije, člankov, poročil in uradne dokumentacije ter gradiv z interneta, ki se bodo nanašala na problem raziskovanja.

2.3 Zgradba naloge

Diplomsko delo se pričinja z uvodom, ki bo razjasnil koncept trajnostnega razvoja in razvojne strategije izbrane lokalne skupnosti. Uvodu bo sledil metodološki okvir, znotraj

katerega bomo pojasnili namen, cilje, raziskovalno vprašanje, raziskovalne metode in tehnike ter zgradbo naloge. Jasne teoretične temelje bomo postavili s teoretičnim okvirjem, ki bo opisal zgodovinski razvoj koncepta trajnostnega razvoja, različne definicije in konceptualizacije pojma, idealnotipske modele ter tri dimenzije oziroma področja trajnostnega razvoja. Na koncu teoretičnega okvirja bo predstavljen še pojem trajnostnega razvoja znotraj Evropske unije in Slovenije. V osrednjemu delu naloge bo predstavljen javni zavod PORA ter razvojne strategije in cilji občine Gornja Radgona. Temu sledijo predstavitve in opisi izvedenih projektov občine. V sklepnem delu naloge bomo odgovorili na zastavljeno raziskovalno vprašanje, naredili kratke zaključke in podali izhodišča, predloge za nadaljnjo uravnoteženost gospodarske, socialne in okoljske dimenzije trajnostnega razvoja lokalne skupnosti.

2.4 Omejitve diplomskega dela

Glede izbire teme in samega naslova diplomskega dela naloga ni bila težka. Takoj na začetku, po nekaj prebrane literature, sem dobila idejo za raziskovalno vprašanje ter tudi namene in cilje diplomskega dela. Odločila sem se, da bom na raziskovalno vprašanje odgovorila s pomočjo teoretičnega in empiričnega dela, ki se bosta med seboj povezovala. V teoretičnem delu bi predstavila koncept trajnostnega razvoja, vse od zgodovinskega razvoja, različnih definicij, različnih tipov trajnostnega razvoja, uravnoteženosti treh dimenzij trajnostnega razvoja in vse do trajnostnega razvoja v Evropski uniji in Sloveniji. Za empirični del bi predstavila projekte in razvojne strategije Občine Gornja Radgona. Javni zavod PORA, ki vodi vse razvojne projekte v občini, je bil takoj pripravljen za pogovor, nasvete in posredovanje podatkov. Manjšo težavo je predstavljal le razvojni program občine, ki je bil sprejet za obdobje od 2009 do 2013. Na zavodu so mi pojasnili, da je novi razvojni program pripravljen in čaka na sprejetje s strani Občinskega sveta Občine Gornja Radgona. To ni bistveno vplivalo na moj metodološki okvir in kasneje, že v času pisanja diplomskega dela, sem na spletni strani javnega zavoda zasledila, da so objavili osnutek razvojnih strategij za obdobje od 2016 do 2020. Čeprav aktualni razvojni program občine uradno še ni sprejet, to ne bo vplivalo na moje zaključke in odgovor na raziskovalno vprašanje.

3 KONCEPT TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

3.1 Zgodovinski razvoj koncepta

V drugi polovici 19. stoletja so ekonomski razvoj oz. gospodarsko rast označevali za fenomen, ki bo pozitivno vplival na življenjski standard. Bili so prepričani, da bosta ekonomska rast in razvoj uspešno odpravila lakoto, revščino, bolezni in nezaposlenost. Določeni družbeni problemi so bili zapostavljeni, saj so bili menja, da bo rast odpravila vse težave. V državah tretjega sveta so počasi začeli dojemati, da se revščina vseeno povečuje ob istočasnem povečevanju BDP-ja. Ekonomski razvoj ni polagal pozornosti na sivo ekonomijo, delo žensk v gospodinjstvu, prekomerno izkoriščanje naravnih virov in onesnaževanje okolja. Zaradi ekoloških, socialnih in tudi gospodarskih problemov so se v sedemdesetih letih 20. stoletja prvič pojavili dvomi v neomejeno gospodarsko rast in razvoj (Vovk Korže 2008, 18–19; Seljak 2011, 17–18).

Problem globalnega onesnaževanja okolja je bil konkretnije obravnavan na konferenci Združenih narodov o okolju leta 1972 v Stockholmu. Da bi ohranili blaginjo ljudi in pričeli razumneje upravljati z okoljem, so ustanovili program Združenih narodov za okolje (UNEP). Temu so nasprotovale države v razvoju, ki so menile, da bo ekonomska rast izboljšala življenjski standard prebivalcev nerazvitih držav kljub slabši kvaliteti in skrbi za okolje (Seljak 2011, 19).

Mednarodno združenje za varstvo narave in naravnih virov (IUCN) je leta 1980 predstavilo Strategijo za ohranjanje sveta (WCS) in z naslavljanjem vprašanj in oblikovanjem strategij za zaščito okolja so uporabili izraz trajnostni razvoj (ang. sustainable development). Podrobnejše cilje trajnostnega razvoja je opredelila Svetovna komisija za okolje in razvoj Naša skupna prihodnost (WCED) v Ottawa leta 1987. Po objavi t. i. Brundtlandino poročila je izraz trajnosti razvoj postal splošno uveljavljen (Seljak 2011, 19–20; Banjac in drugi 2015, 7).

Na konferenci Organizacije Združenih narodov v Riu de Janeiru leta 1992 so predstavniki vlad držav članic Združenih narodov sprejeli številne pomembne mednarodne odločitve in sporazume, ki so zadevali vse od lokalnih skupnosti, nacionalnih vlad, regionalnih organizacij, nevladnih organizacij, mednarodnih organizacij do nadnacionalnih korporacij. Najbolj znani med podpisanimi sporazumi je bila Agenda 21 (Seljak 2011, 20; Banjac in drugi 2015, 7). S tem je trajnostni razvoj postal splošni cilj in skupna odgovornost celotne

družbe. Ekonomska rast je tako postala nasprotje koncepta trajnostnega razvoja (Vovk Korže 2008, 20).

V Agendi 21 so zapisane osnovne smernice in obveznosti držav za ohranjanje ravnovesja v okolju, ki jih je Vovk Korže (2008) predstavila v štirih točkah:

1. *trajnost življenjskega prostora in okolja,*
2. *financiranje lokalnih razvojnih politik, institucij in ustvarjanje novih kapacitet,*
3. *integracija strategij za izboljšanje življenjskega standarda in trajnostnega upravljanja okolja in*
4. *izvajanje nacionalnih planov in financiranje ruralnih in slabo razvitih urbanih območij ter pomoč šibkejšim (Vovk Korže 2008, 20).*

Od 25. do 27. septembra 2015 so na planetarnem zasedanju Vrha Združenih narodov svetovni voditelji sprejeli novi dogovor, imenovan Agenda 2030 za trajnostni razvoj. Z novo sprejetim mednarodnim dogovorom si prizadevajo za zmanjšanje družbene neenakosti, odpravo revščine in skrb za okolje. Nova agenda še vključuje spoštovanje človekovih pravic in skrb za blaginjo celotne mednarodne skupnosti. V dogovoru je zapisanih 17 ciljev trajnostnega razvoja, ki morajo biti uresničeni do leta 2030 (United Nations 2015).

3.2 Definicije trajnostnega razvoja

Pojem trajnostnega razvoja je različno konceptualiziran, glede na različne akterje in družbenopolitične sfere, ki se med seboj tudi izključujejo. Pojem zajema vse od načel svobodnega trga do predpostavk radikalnih družbenih sprememb (Banjac in drugi 2015, 7). Prvotno je razprava o trajnostnemu razvoju naslavljala okoljske probleme in z njimi povezana politična dejanja, ki so poskušala vplivati na nadaljnje širjenje teh problemov. Medtem ko so politični akterji iskali ustrezne politične rešitve za nasprotja med socioekonomskim sistemom in ekosistemom, se je znanstveni proces lotil boljšega in racionalnejšega razumevanja trajnostnega razvoja (Lukšič 2011, 423–425).

Trajnostni razvoj se spopada s terminološko neenotnostjo ter teoretično in vsebinsko zasnovo, kljub temu koncept velja za revolucionarno idejo, ki spreminja odnos družbe do narave (Tome 2010, 11).

Za največkrat uporabljeno definicijo pojma trajnostnega razvoja velja opredelitev, da gre za »obliko razvoja ali napredka, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti brez ogrožanja zmogljivosti

prihodnjim generacijam za zadovoljevanje njihovih potreb«, ki jo je objavila Svetovna komisija za okolje in razvoj pri Združenih narodih leta 1987 (Plut 2005, 66). Definicija označuje pojem trajnostnega razvoja kot proces, ki prek institucionalnih sprememb poskuša zmanjšati izkoriščanje virov in spodbuditi investiranje v okolju prijaznejše dejavnosti (Lukšič in Bahor 2007, 29–30).

Munro (v Plut 2010, 13) trajnostni razvoj definira kot niz aktivnosti, ki izboljšujejo razmere za človeško populacijo: »izboljšanje kakovosti življenja človeka znotraj nosilnih zmogljivosti oskrbnih ekosistemov.«

Seljak (2011, 22) namesto pojma trajnostni razvoj uporablja pojem uravnoteženi razvoj, ki je lahko le interdisciplinaren in ga strokovnjaki iz posameznih strok različno razumejo.

Pirnata in Anka (v Plut 2005, 68) kritizirata slovenski prevod trajnostni razvoj za angleški izraz sustainable, v ospredju namreč ni časovnost. Kljub temu je pojem trajnostni razvoj postal splošno uporaben v slovenski okoljski zakonodaji.

Pojem trajnostnega razvoja predstavlja vodilni razvojni koncept, ki v svoje pojmovanje vključuje poleg družbenih in gospodarskih ravni še skrb za okolje. Nacionalne države in mednarodne organizacije so v tem konceptu videle rešitve za dve med seboj nasprotujoči si področji – ekonomijo in okolje (Lukšič in Bahor 2007, 30).

3.3 Idealnotipski modeli trajnostnega razvoja

Kljub številnim interpretacijam trajnostnega razvoja je večina omejena le na nadzorovanje onesnaževanja okolja. Nesmiselno je v poplavi definicij iskati tisto pravo, zato je bolje predstaviti štiri idealnotipske modele trajnostnega razvoja, ki so jih opredelili avtorji Baker, Kousis, Liberatore, Richardson in Young (Lukšič in Bahor 2007, 30; Lukšič 2011, 432).

Model globalnega trga, poznan kot Zelo šibka trajnost, se sklicuje na predpostavko o neomejenem človeškem in naravnem kapitalu. V tem modelu je pojem trajnostnega razvoja sopomenka koncepta ekonomske rasti. Merilo za ekonomsko rast je višanje BDP-ja, zato sta gospodarska in prav tako politična sfera usmerjeni k čim večji produkciji. Model je podrejen posamezniku in njegovim potrebam ter ne temelji na družbeni enakosti. Prioriteta je zadovoljiti trenutne ekonomske potrebe in se ne ozirati na družbene in okoljske posledice, ki bi vplivale na bodoče generacije (Lukšič in Bahor 2007, 31).

Drugi model trajnostnega razvoja, imenovan Šibka trajnost, tako kot okoljevarstvene konceptualizacije na prvo mesto postavlja človeka, vendar ne razlikuje med različnimi oblikami kapitala. Še vedno ni glavni motiv preusmeriti človeško ravnanje v zmanjševanje porabe naravnih virov, ampak združiti ekonomsko rast in skrb za okolje. Ekonomski in politični instrumenti se osredotočajo le na ekonomsko korist od zaščite in ohranitve določenega okolja ali naravnega vira in ne celotnega ekosistema. Pojem trajnostnega razvoja se še vedno enači z gospodarsko rastjo, skrb za okolje predstavlja le stroške, družbena neenakost in revščina sploh nista obravnavani (Lukšič in Bahor 2007, 31–32; Banjac in drugi 2015, 9).

Pri modelu Močne trajnosti so skrb za okolje, družbena enakost in ekonomska rast v medsebojni odvisnosti. Model se opira na načelo previdnosti, za katero je potrebno izpopolniti primerne in učinkovite mehanizme okoljskega upravljanja. Okoljsko upravljanje vključuje vse od uporabe obnovljivih naravnih virov, pravne ureditve, različnih ekonomskih instrumentov do nacionalne vključenosti, ki vpliva na odločitve družbenih in gospodarskih akterjev (Lukšič in Bahor 2007, 32–33).

Za četrti, idealni model trajnostnega razvoja velja Zelo močna trajnost, za katerega je značilen izrazit biocentrični oz. ekocentrični pristop, radikalne oblike ekologizma in globoke ekologije. Model zagovarja, da človek v okolje vrne toliko, kolikor je iz njega pridobil. Naravno ravnovesje mora ostati čim bolj stabilno, hkrati pa se mora človek zavzemati za ohranjanje in povečanje biotske raznovrstnosti (Lukšič 2011, 432). Ekonomske in politične institucije, ki delujejo na nacionalni in mednarodni ravni, so zavezane upoštevati mednarodne dogovore, sporazume. Veliko vlogo v tem modelu trajnostnega razvoja imajo neprofitne organizacije, ki predstavljajo družbeno razsežnost razvoja (Lukšič in Bahor 2007, 33). Zelo močna trajnost zavrača predpostavko neskončne gospodarske rasti, ker je človeško delovanje omejeno s količinami naravnih virov. Idealni model je proti centralizaciji družbenih, ekonomskih in političnih institucij ter liberalizaciji med družbenopolitičnimi akterji (Banjac in drugi 2015, 9–10).

3.4 Tri dimenzije trajnostnega razvoja

Blaginja družbe izhaja iz gospodarske, socialne in okoljske blaginje in prav slednja je bila prepuščena nekontroliranemu gospodarskemu izkoriščanju. Vse tri sfere sedaj zahtevajo globalno rešitev in postavitev etičnih omejitev za nadaljnji obstoj (Plut 2005, 61). Koncept

trajnostnega razvoja predstavlja rešitev med nasprotnima stranema – ekonomijo in okoljem. S trajnostnimi cilji in načeli želi vplivati na odnos med ekonomsko rastjo in varstvom okolja (Kos 2004, 333).

Evropska agencija za okolje (EEA) ter Bell in Morse (2003 v Plut 2005, 66) definirajo trajnostni razvoj kot »povezovanje, soodvisnost, sožitje sicer treh tradicionalno ločenih polj gospodarstva, okolja in družbe (sociale)«. Vsak steber oz. dimenzija trajnostnega razvoja ima svoje cilje kot samostojne kategorije, vendar z zasledovanjem in uresničevanjem ciljev posredno vplivajo ena na drugo. Z medsebojno uravnoteženostjo predstavljajo celoten okvir trajnostnega razvoja (Plut 2005, 66–67).

Zaradi tridimenzionalnega pojmovanja trajnostnega razvoja se napredek ne more meriti le z ekonomskimi kazalci. Družbeno in ekonomsko rast lahko izmerimo tudi prek družbene neenakosti, kakovosti okolja in izkoriščanjem naravnih virov. Zraven je še pomembno vključiti medgeneracijsko odgovornost, katere namen je ohranjanje okolja in naravnih virov za bodoče generacije ter ohranjanje raznovrstnosti žive narave (Plut 2005, 63).

Tudi Seljak (2001, 23–24) trdi, da je trajnost oz. uravnoteženost potrebno zagotoviti na ekonomskem, socialnem in okoljskem področju. Na vsakem področju morajo biti natančno opredeljeni cilji, ki morajo biti doseženi in izmerjeni z zbirko kazalcev. Naloga trajnostnega razvoja je, da zavrne trditev o nasprotujočih si ciljih teh treh področij. Znotraj ekonomskega, socialnega in okoljskega področja trajnostnega razvoja se lahko najdejo različne uskladitve, zato se lahko med področji obravnava več povezav.

Barbič (2005, 16) je mnenja, da lahko samo celovit pristop zagotavlja ohranjanje ravnotežja med naravo oz. okoljem in gospodarstvom. Za ravnotežje je značilno, da ni dokončno, zaključeno, ampak se vedno spreminja glede na družbene spremembe. Vse spremembe morajo temeljiti na načelu trajnosti, ki bo skupnosti omogočilo dolgoročni obstoj in nadaljnji razvoj. Pojem trajnostnega razvoja zajema povezanost in soodvisnost treh družbenih podsistemov: okolja, gospodarstva in prebivalstva.

Širše pojmovanje trajnostnega razvoja predstavlja osnovo za razvojno paradigmo družbe. Zanj je ključnega pomena trajno združevanje varstva okolja s človeškim napredkom in družbeno enakostjo. Ožja opredelitev načel trajnostnega razvoja se je sklicevala na ohranjanje naravnega kapitala in prestrukturiranja družbe skozi okoljske omejitve, ki so predpogoj gospodarske in družbene dimenzije trajnostnega razvoja. Uresničitev načel trajnosti na

okoljskem, družbenem in gospodarskem področju vpliva na trajno prilagajanje organizacij in skupnosti okolju. Sonaravnost delovanja vseh treh dimenzij trajnostnega razvoja predstavlja udejanjenje trajnosti v praksi (Plut 2005, 63–64).

3.5 Trajnostni razvoj znotraj Evropske unije

V okoljsko politiko Evropske unije je vključeno vse od onesnaževanja zraka, vode, tal oz. prsti, upravljanje z odpadki do klimatskih sprememb. Ustanovitvene pogodbe Evropske unije (Enotni evropski akt, Maastrichtska, Amsterdamska in Lizbonska pogodba) predstavljajo izhodišče celotne okoljske politike (Klun in drugi 2001, 19).

Komisija Združenih narodov za trajnostni razvoj (UNCSD), ki je delovala na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, se je leta 1996 začela zavzemati za razširitev novih znanj o trajnostnem razvoju. V tem projektu je sodelovalo tudi šest držav članic Evropske unije. Tako je od 90. let dalje evropska okoljska politika v ospredje postavila koncept trajnostnega razvoja (Vovk Korže 2008, 21).

Že v Amsterdamski pogodbi iz leta 1997 je bil trajnostni razvoj prioritetni cilj, ki bo povezal socialne, okoljske in ekonomske politike (Vovk Korže 2008, 21). Tri leta kasneje je Evropski svet sprejel Lizbonsko pogodbo, v kateri so bili zapisani razvojni cilji Evropske unije do leta 2010. Strategija je bila deležna številnih sprememb (Lukšič in Bahor 2007, 35). Pomembno spremembo, ki je vplivala na izboljšanje strategije za trajnostni razvoj, predstavlja sprejetje Strategije Evropske unije trajnostnega razvoja v Gothenburgu leta 2001 (Lukšič in Bahor 2007, 35; Vovk Korže 2008, 21).

Leta 2005 je Evropski svet sprejel dopolnjeno in prenovljeno Strategijo za trajnostni razvoj, ki je temeljila na strategiji iz leta 2001 (Vovk Korže 2008, 21). Za splošen cilj je v strategiji zapisano, da si bo Evropska unija s pomočjo različnih ukrepov prizadevala za izboljšanje življenjskih pogojev, zagotovila blaginjo, skrb za okolje in socialno povezanost (Svet Evropske unije 2006).

Aktualni akcijski program oz. strategija Evropske unije je bila sprejeta leta 2013 za obdobje do leta 2020. Sedmi okoljski akcijski program ima opredeljene štiri prednostne cilje: učinkovitejše izvajanje zakonodaje, bolj premišljene naložbe v okolje, povezovanje okoljskih zahtev z drugimi politikami ter boljši pretok informacij in znanja (European Commission 2016).

3.6 Slovenija in trajnostni razvoj

V Sloveniji je bil prvi zakon na področju varovanja okolja sprejet že leta 1993 (Klun in drugi 2001, 19). V Zakonu o varstvu okolja so bili navedeni temeljni cilji o ohranjanju biološke raznovrstnosti, kakovosti naravnih dobrin in vrednot ter zmanjševanje uporabe naravnih virov (ZVO, 3. čl.). Zakon se je leta 2004 uskladil z direktivami Evropske unije in drugih mednarodnih organizacij. Tako je v veljavo prišla novela Zakona o varstvu okolja (ZVO-1), ki je bila v zadnjih letih še nekajkrat spremenjena in dopolnjena (Klun in drugi 2001, 19).

Za uveljavitev pojma trajnostni razvoj v slovenski zakonodaji velja prva nacionalna razvojna strategija Približevanje Evropi – rast, konkurenčnost in integriranje, ki je bila sprejeta leta 1995. V slovenski razvojni strategiji je bil trajnostni razvoj obravnavan na specifičen način. Obravnavan je bil le z okoljskega vidika, brez skladanja z družbeno in ekonomsko ravno (Banjac in drugi 2015, 10).

Nevladne organizacije s Sloveniji so se s konceptom trajnostnega razvoja podrobneje seznanile v letu 1995, ko je več deset organizacij izdalo strategijo Slovenije za trajnostni razvoj, imenovano Agenda 21 za Slovenijo – prispevek nevladnih organizacij (Banjac in drugi 2015, 10). V strategiji so opredelili tri vidike trajnosti – kulturni, institucionalni in gospodarski vidik. Velik pomen so pripisovali izobraževanju in svobodnemu razvoju posameznika, ki bo omogočil drugačen način življenja, življenje v skladu z načeli trajnosti. Za uspešno reševanje družbenih problemov je potrebno oblikovati primeren zakonski okvir in zagotoviti enakost pred zakonom za vse posameznike. Gospodarske dejavnosti morajo delovati v skladu z zakoni in pričeti uvajati nove tehnologije, ki ne bodo nasprotovale načelom trajnostnega razvoja (Matko in drugi 1995, 10–11).

V strateškem nacionalnem razvojnem dokumentu Strategija ekonomskih odnosov s tujino – od pridruženega do polnopravnega članstva v Evropski uniji iz leta 1996 pojem trajnostnega razvoja ni vključen, kljub temu so nevladne organizacije poskrbele, da je postal splošno znan. Slovenska fundacija za trajnostni razvoj Umanotera je skupaj z drugimi nevladnimi organizacijami spisala Mrežo za trajnostni razvoj. V letu 1997 je ponovno v ospredje prišel cilj o ekonomski rasti, ki je skladen z okoljskimi, političnimi in družbenimi načeli, opredeljen v Strategiji vključevanja Slovenije v EU (Banjac in drugi 2015, 11).

Kot eno izmed ključnih nacionalnih strategij razvoja je potrebno omeniti strategijo, sprejeto leta 2011, Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU: strategija

gospodarskega razvoja Slovenije 2001–2006 (Banjac in drugi 2015, 11). Plut (2004) ocenjuje okoljsko zasnovano strategije, da je »najbolj pomembna njena strateška opredelitev za uravnotežen dvig blaginje, torej za enakopravno obravnavanje gospodarske, socialne in okoljske razsežnosti razvoja« (Plut 2004, 69).

V letu 2007 se je 34 nevladnih organizacij za trajnostni razvoj odločilo sodelovati v projektu Plan B za Slovenijo – Pobuda za trajnostni razvoj. Plan B za Slovenijo je potekal v štirih fazah (Umanotera 2016). Zadnji Plan B je bil sprejet v letu 2014 in zajema strategije razvoja vse do leta 2020. V programu je zapisano, da je cilj dolgoročen izhod iz krize. Spodbujati se morajo napredne rešitve, ki bodo zagotovile neodvisnost in konkurenčnost države in gospodarstva. Zeleni razvojni preboj trenutno predstavlja edino strategijo razvoja Slovenije. Vanjo so vključeni predlogi o prehranski samooskrbi, energetske obnovi stavb, uporabi obnovljivih virov energije, učinkoviti rabi naravnih virov, posodobitvi javnega prevoza, vrednostni verigi predelave lesa in spodbujanju k zelenemu turizmu (Plan B 4.0 2012; Umanotera 2016).

4 ANALIZA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA OBČINE GORNJA RADGONA

4.1 Razvojno območje občine Gornja Radgona

Občina Gornja Radgona je bila ustanovljena 4. oktobra 1994. Leži na severovzhodu Slovenije in je znana kot obmejna občina, ki vzdolž reke Mure meji na sosednjo Avstrijo (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 20). Gornja Radgona velja za srednje veliko občino, ki zajema številna vinorodna območja. Predstavlja tržišče za vino, sadje in druge kmetijske izdelke. Znana je tudi kot mesto penine in sejmov (Občina Gornja Radgona).

Po letu 1990 je občino Gornja Radgona prizadela splošna gospodarska kriza. Propadli so veliki sistemi oziroma eni izmed najpomembnejših nosilcev gospodarskega razvoja v okolici. Posledica tega je bila kar za 20 % višja brezposelnost od slovenskega povprečja (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 20). Vendar se je z novo nastalimi podjetji v industrijski coni Mele brezposelnost v občini zmanjšala in bruto domači proizvod v občini se je povečal (Občina Gornja Radgona).

Na področju kmetijstva oziroma kmetijske proizvodnje s predelovalno proizvodnjo so v ospredju podjetja Radgonske gorice d. d., Panvita MIR d. d. in Kmetijska zadruga Radgona, ki s tem predstavljajo najpomembnejšo panogo občine (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 20).

Zaradi svoje obmejne lege se je Gornja Radgona uveljavila tudi mednarodno. Svoj potencial ne razvija le na gospodarskem področju, ampak tudi turističnem. Ima bogato naravno in kulturno dediščino, kmečki turizem in druge oblike turizma. Razvoj turizma se sklada z obrtjo in podjetništvom in s tem občini omogoča nadaljnje možnosti za razvoj (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 20).

4.2 Javni zavod PORA

Javni zavod PORA je občina Gornja Radgona ustanovila z Odlokom o ustanovitvi javnega zavoda PORA Gornja Radgona leta 2007 (Prepih 2006). Zavod je bil ustanovljen za nedoločen čas in je z vpisom v sodni register pridobil pravno in poslovno sposobnost. Leto kasneje je bil sprejet Statut javnega zavoda, s katerim se je javni zavod preimenoval v PORA, razvojna agencija Gornja Radgona (Prepih 2007). Organiziran je na ravni treh organov: sveta

zavoda, direktorja in strokovnega sveta zavoda. Vsak organ zavoda ima drugačne pristojnosti in naloge (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

V 8. členu so navedene dejavnosti in naloge zavoda PORA. Dejavnosti zajemajo vse od izdelave razvojnih lokalnih strategij, razpolaganja z informacijami s področja gospodarstva, svetovanje pri izdelavi dokumentacije za sofinanciranje na različnih razpisih vse do sodelovanja pri organizaciji prireditev, seminarjev in predavanj (Prepih 2006). V 2. členu statuta zavoda je bil zavod opredeljen kot javni zavod, ki opravlja različne naloge s področja gospodarstva, kmetijstva in družbenega razvoja. S svojim delovanjem in izvajanjem nalog zagotavlja strokovno in racionalno izvrševanje nalog, zakonito uresničevanje obveznosti vseh udeležencev v postopku ter učinkovito sodelovanje z drugimi institucijami (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona; Prepih 2007).

4.3 Predstavitev stanja po področjih v občini Gornja Radgona

Na podlagi Razvojnega programa občine Gornja Radgona za obdobje od 2009 do 2013 in osnutka Strategije razvoja občine Gornja Radgona 2016–2020 bom predstavila stanje v občini po področjih gospodarstva, kmetijstva in podeželja, turizma, človeških virov ter okolja in infrastrukture. S tem bom dobila vpogled v to, kakšne so prednosti, slabosti in potencialne možnosti za razvoj na posameznem področju.

4.3.1 Gospodarstvo

Na področju gospodarstva v občini Gornja Radgona se prve težave pojavljajo že pri pretoku informacij in slabi obveščenosti in povezanosti obrtnikov, kar je povezano z nesodelovanjem podjetij in lokalne skupnosti. Za gospodarski napredek v občini bi bila potrebna tudi boljša podjetniška miselnost in inovativnost, pomanjkanje slednjih pa je posledica pomanjkanja izobražene delovne sile in izseljevanja mladih iz občine. V bistvu se občina sooča s podobnimi problemi kot celotna regija (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 43).

Za nemoten gospodarski razvoj bi morala občina zagotoviti ustrezno prometno in komunalno infrastrukturo, pospešiti tuja vlaganja, spodbujati mlade pri podjetništvu ter omogočiti učinkovitejše in hitreje pridobivanje ustreznih finančnih sredstev in dovoljenj (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 44; PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 35).

Do leta 2020 bo občina Gornja Radgona za lastni gospodarski razvoj namenjala 50 % razpoložljivih razvojnih sredstev. Sredstva bo namenjala za raziskave in inovacije, za spodbude malih in srednje velikih podjetij ter zaposlovanje, izobraževanje in usposabljanje delovne sile. Za naslednje razvojno obdobje do leta 2020 želi spodbuditi nastanek novih podjetij. V ta namen bo poskušala uresničiti tri projekte: širitev industrijske cone Mele, podpora zagonu novih podjetij (Inkubator Gornja Radgona) ter promocijo lokalnih obrtnikov in podjetij s pomočjo ureditve lesenih hišic na tržnici v mestu (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 36–37).

4.3.2 Kmetijstvo in podeželje

V razvojnem programu občine Gornja Radgona za obdobje od 2009 do 2013 je bilo ugotovljeno, da se problemi kmetijskega področja pričnejo pri neustrezni usposobljenosti, kar vpliva na odločitve o dopolnilni dejavnosti na kmetiji. K temu še dodatno pripomorejo makroekonomske ovire, ki zahtevajo visokotehnološke ureditve prostorov in opreme ter visoke sanitarne standarde (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 57–58). Prav tako je v občini premalo tržno usmerjenih kmetij, majhno število ekološko usmerjenih kmetij, kmetijska infrastruktura ni skladna z etnološko gradnjo, blagovne znamke so neprepoznavne in kmetijstvo ni dovolj povezano s turizmom (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 59; PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 44).

Za razvoj sonaravnega kmetijstva bo občina poskušala povečati samooskrbno verigo in to z nadaljevanjem projekta Jem lokalno ter z izvajanjem delavnic na temo ekološkega kmetovanja in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. Za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju si je zadala okrepiti podjetnost in podjetniški pristop. Razvoj infrastrukture na podeželju bo za razvojno obdobje do 2020 vključeval gradnjo odprtega širokopasovnega omrežja, obnovo vaškega središča Negova in izgradnjo prizidka vrtca Negova (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 45–47).

4.3.3 Turizem

Prednost občine Gornja Radgona na turističnem področju je njena obmejna lega in bližina številnih zdravilišč. V njeni turistični ponudbi se najdejo tudi naravna in kulturna dediščina, domača kulinarika, tradicionalno vinogradništvo ter številne gozdne in zelene poti. Kljub temu ima občina na področju turizma nekatere probleme. Potenciali naravne dediščine so premalo izkoriščeni, dopolnilne dejavnosti na kmetijah so slabo razvite, primanjkuje

nastanitvenih kapacitet, ponudniki turistične dejavnosti niso dovolj povezani s širšim območjem ter potencialne zasebne turistične točke so brez vizije razvoja (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 50–51; PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 57).

Na področju turizma si je občina Gornja Radgona zadala cilj, da bo povečala število turistov in prireditev ter izboljšala kvaliteto turističnih produktov. Na podlagi tega za razvojno obdobje od 2016 do 2020 predvideva izvajanje številnih projektov. Gornja Radgona bo promovirana kot mesto sejmov in penine, obnovila se bosta objekt Šahenturm in mestno središče. Nadaljevala pa se bosta že izvajana projekta: Projekt SKUPAJ in Projekt 3PARKI (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 57–58).

4.3.4 Človeški viri

V razvojnem obdobju od 2009 do 2013 je bilo ugotovljeno, da za prebivalce občine Gornja Radgona velja slaba izobrazbena struktura in posledično tudi brezposelnost. Na območju primanjkuje ustreznih izobraževalnih programov, saj v občini ni nobene srednje šole. Za prebivalce je značilno, da slabo skrbijo za zdravje in premalo izkoriščajo športno infrastrukturo. Težava je tudi v nepovezanosti turizma, gospodarstva, kulture, športa in izobraževanja, promocija kulture v občini je šibka, kulturna dediščina pa je bila v preteklosti zanemarjena in nestrokovno obravnavana (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 71).

Področje človeških virov je široko področje, ki bi moralo biti ključna naloga razvoja. Čeprav je občina v prejšnjem razvojnem obdobju izvedla številne projekte, se v razvojnem obdobju 2016–2020 pojavljajo številne nove potrebe. Gre za mednarodno, regijsko in občinsko povezovanje, možnosti zaposlovanja, zaposlovanje domačega kadra, inovativnost pri reševanju ekonomskih, družbenih in okoljskih problemov ter delovna mesta v zdravstvu, komunikacijske tehnologije in delovna mesta, povezana z varovanjem okolja (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 71).

Občina Gornja Radgona si želi v naslednjem razvojnem obdobju 2016–2020 dvigniti zaposlenost v občini, zato bo vlagala v znanje s pomočjo projektov: Razvoj programov za mlade in Krepitev čezmejnega sodelovanja ter zagotovitev trajnosti pri ukrepih ob naravnih nesrečah in tveganjih. Da bi izboljšala kvaliteto življenja in zdravje občanov, bo promovirala šport, obnovila športno infrastrukturo in zgradila večnamensko športno dvorano ob OŠ Gornja Radgona. Lotila se bo še spodbujanja socialnega podjetništva, povečala bo dostopnost

zdravstvenih storitev in aktivirala kulturno-umetniški potencial občanov (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 72–76).

4.3.5 Okolje in infrastruktura

V področje okolja in infrastrukture spadajo oskrba z vodo, ravnanje z odpadki, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, trajnostna energija, prometna infrastruktura, urbani in prostorski razvoj ter telekomunikacijska omrežja. V skladu s trajnostnim razvojem občina Gornja Radgona ocenjuje, da potrebuje učinkovitejšo rabo energije in obnovljivih virov energije, energetske izrabo odpadkov, usklajeno prostorsko načrtovanje in načrt prometa v mestu, ki se sklada s trajnostno mobilnostjo. Svoj potencial za razvoj vidi v ločenem zbiranju odpadkov, vodnih virih, v rezervah energetskih virov in možnostih za izgradnjo kolesarskih stez (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 92).

Še iz razvojnega obdobja 2009–2013 občina opozarja, da zaradi intenzivnih posegov v okolje kljub sanaciji še vedno obstajajo degradirana območja. Razvoj lahko privede do nesoglasij med izgradnjo infrastrukture in posegi oziroma skrbjo za okolje, zato mora vizija razvoja slediti načelom trajnostnega razvoja (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 78). Posegi v okolje morajo biti premišljeni, na degradiranih območjih ustrezno obnovljeni, z energijo je potrebno ravnati varčno in javnost mora biti obveščena o stanju v okolju (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 78; PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 92).

V občini se še vedno pojavljajo problemi glede vodnih virov in onesnaževanja okolja, intenzivnega kmetijstva, neustreznega prostorskega načrtovanja, energetske odvisnosti, onesnaževanja podtalnice ter pomanjkanja lastnih in evropskih sredstev za gradnjo okoljske infrastrukture (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 92).

Na področju okolja in infrastrukture si bo občina Gornja Radgona prizadevala za trajnostni razvoj urbanih območij, ki bo vključeval ureditev javnih površin in zmanjšanje onesnaževanja zraka v mestu. Glede energetske učinkovitosti bo nadaljevala s sanacijo javnih stavb in uredila javno razsvetljava po vsej občini. Da bi povečala delež obnovljivih virov energije, bo spodbujala kmetije k dopolnilni dejavnosti – proizvodnji lesne biomase. Izgradila bo manjkajoči del kanalizacijskega sistema, za zmanjšanje poplavne ogroženosti bo obnovila protipoplavne nasipe, posodobila bo prometno infrastrukturo in še naprej spodbujala občane k uporabi javnega prevoza (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 92–99).

4.4 Strategije in cilji občine Gornja Radgona

Občina Gornja Radgona svoje vizije in strategije za razvoj lokalne skupnosti obravnava in predstavlja v razvojnih programih, ki veljajo za določeno obdobje. Trenutno občina nima aktualnega razvojnega programa, kajti razvojnemu programu za obdobje od 2009 do 2013 je potekla veljavnost, za obdobje od 2016 do 2020 pa je na spletni strani javnega zavoda PORA dostopen le osnutek razvojnega dokumenta.

Z razvojnim programom za obdobje od 2009 do 2013 je občina Gornja Radgona opredelila in analizirala ključna področja družbenega delovanja lokalne skupnosti. Namen in cilj sta bila doseči dogovor med vsemi akterji na občinski ravni ter uskladiti gospodarsko, socialno, infrastrukturno, okoljsko in kulturo področje razvoja občine (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 4–5).

Občina Gornja Radgona si je za obdobje od 2009 do 2013 izoblikovala vizijo, da »bo prepoznavna in gospodarsko uspešna občina, ki upošteva socialno pravičnost ter je okoljsko ozaveščena« (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 79). Na podlagi te vizije si je zadala trajnostne cilje razvoja lokalne skupnosti, ki jih je izpeljala s pomočjo primernih programov in ukrepov. Občina si je v razvojnem obdobju 2009–2013 prizadevala za povečanje ekonomske blaginje na kmetijskem, turističnem in podjetniškem področju, za vpliv na zavest lokalne skupnosti glede trajnostne rabe obnovljivih virov energije in varčevanje z energijo ter je z ustreznimi ukrepi vplivala na splošno zdravstveno in socialno stanje občanov. V cilje občine je bil vključen še dvig kakovosti bivanja, ki bi povečal privlačnost podeželja za delo in bivanje ter zagotovil možnosti zaposlovanja mladih ter s tem vračanje mladega izobraževalnega kadra v občino (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 79).

Na podlagi ciljev razvojnega programa za obdobje od 2009 do 2013 je občina Gornja Radgona definirala tri razvojne prioritete, ki so med seboj enakovredne. Vsaka izmed treh prioritet zajema različne programe in cilje:

1. prioriteta: infrastruktura in prostor,
2. prioriteta: razvoj človeških virov,
3. prioriteta: podjetništvo in investicije v gospodarstvo (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 79).

Cilj prve prioritete, ki se nanaša na infrastrukturo in prostor, je trajnostno ravnanje z okoljem in izgradnja ustrezne infrastrukture. V sklopu te prioritete je občina izoblikovala tri programe,

ki izboljšujejo prometno in informacijsko infrastrukturo, upravljanje z vodami in ravnanje z odpadki ter učinkovito rabo energije in obnovljivih virov energije (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 80–82). Z drugo prioriteto, razvoj človeških virov oziroma izboljšanje kakovosti življenja, občina uvaja nove izobraževalne programe, ki bi povečali zaposlitvene možnosti, z izgradnjo športne infrastrukture in dostopnostjo zdravstvenih storitev občina poskuša vplivati na zdravstveno stanje prebivalstva. Občina zagotavlja tudi podporno okolje za razvoj človeških virov, ki bi dvignilo kakovost bivanja tudi za prihodnje generacije prebivalcev ter z ohranjanjem in obnavljanjem kulturne dediščine vpliva na razvoj kulture in kulturne ustvarjalnosti lokalne skupnosti (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 83–88). Znotraj tretje prioritete občine, katere namen je dvig konkurenčnosti celotnega območja občine, so razviti programi in ukrepi, ki spodbujajo razvoj turizma, podjetništva in podeželja (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 89–91).

V osnutku razvojnega dokumenta Strategija razvoja občine Gornja Radgona 2016–2020 si je občina zadala podoben namen in cilje kot v prejšnjem razvojnem obdobju od 2009 do 2013. Želi si doseči dogovor med vsemi akterji razvoja na lokalni ravni in s tem uskladiti delovanje občine na področjih gospodarskega, socialnega in okoljskega razvoja (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2008, 4–5; PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 8).

Za obdobje od 2016 do 2020 si je občina Gornja Radgona zastavila štiri razvojne prioritete. Prvo razvojno prioriteto, konkurenčno in zeleno gospodarstvo, bo poskušala uresničiti s pomočjo podpore podjetjem, trajnostnim razvojem urbanih področij, sonaravnim kmetijstvom in gospodarstvom ter razvojem turističnih območij. Z razvojem infrastrukture na podeželju, spodbujanjem podjetniških aktivnosti in socialne vključenosti bo ena izmed prioritet tudi trajnostni razvoj podeželja. Občina bo nadaljevala z razvojem na področju okolja in zaščite okolja, ki bo vključevalo vlaganja v energetske učinkovitost, spodbujanje k rabi obnovljivih virov energije, ohranjanje biotske raznovrstnosti, spodbujanje k uporabi javnega prevoza in izboljšanje prometne infrastrukture. Pri razvojni prioriteti znanje, tolerantnost in zdravje bo občina vlagala v znanje za boljšo zaposljivost, spodbujala bo aktivni življenjski slog občanov, omogočila bo lažji dostop do socialnih in zdravstvenih storitev ter aktivirala kulturni potencial lokalne skupnosti (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 105–106). Na podlagi teh prioritet bo občina za obdobje od 2016 do 2020 zasledovala vizijo razvoja, ki bo vključevala trajnostno delovanje na vseh področjih, uspešno gospodarsko rast, socialno pravičnost in ravnovesje z zapovedmi varstva okolja (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona 2014, 101).

V osnutku strategije razvoja za leta od 2016 do 2020 je občina Gornja Radgona ovrednotila rezultate razvojnega programa za obdobje od 2009 do 2013. Razvojni program je bil razdeljen na tri področja – infrastruktura in okolje, razvoj človeških virov ter podjetništvo in investicije v gospodarstvu (SRGR 20, 14-16). Tri področja razvoja občine se skladajo s tremi dimenzijami trajnostnega razvoja – okoljska, socialna in ekonomska (glej Shema 4.1).

Shema 4.1: Tri področja razvoja občine Gornja Radgona

<p>PODJETNIŠTVO IN INVESTICIJE V GOSPODARSTVU ekonomski razvoj</p>	<p>RAZVOJ ČLOVEŠKIH VIROV socialni razvoj</p>	<p>INFRASTRUKTURA IN OKOLJE okoljski razvoj</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Mreženje vinske poti Gornja Radgona (posodobitev turistične infrastrukture) • Reka Mura in urbani razvoj mest Gornja Radgona in Bad Radkersburg (prenova mejnega prehoda in ureditev nabrežja reke Mure) • Industrijska cona Mele • Razvoj ekološkega kmetijstva (kmečka tržnica v Gornji Radgoni) • Projekt Radgonski biser (ureditev zgodovinskih znamenitosti in naravne dediščine občine) • Trajnostna raba naravnih virov (delavnice na temo ozaveščanja prebivalstva o ohranjanju naravnega okolja) • Obnova večnamenskih zgradb skupnega pomena (obnova vaško-gasilskih domov) 	<ul style="list-style-type: none"> • Športna infrastruktura v občini Gornja Radgona (postavitev in obnova igrišč) • Turistični športni center Trate (izgradnja večnamenskega športnega objekta) • Ostala športna infrastruktura (obnove tekališč, nabava športne opreme) • Uvajanje eko, lokalne in zdrave hrane (nabava opreme za zdravo pripravo hrane v vrtcih in OŠ) • Špital (obnovitev muzeja in postavitev stalne muzejske zbirke) • OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova (investicijsko vzdrževanje) • OŠ dr. Janka Šlebingerja (ureditev prostorov bivše OŠ za potrebe Rdečega križa) • City cooperation – Čezmejno sodelovanje mest (sodelovanje treh držav) • Staro mestno jedro (obnovitev starega mestnega jedra Gornje Radgone) • Poletni festival (izvedba tradicionalnega festivala - POPEK) • Mladinski center (vzpostavitev Mladinskega centra) • Pristava Negova (nabava notranje opreme za potrebe Turistično informativnega centra) • Obnova knjižnice Gornja Radgona • Mestni park z Lisjakovo strugo (projekt 3PARKI) 	<ul style="list-style-type: none"> • Sanacija in izgradnja regijskega Centra za ravnanje z odpadki • Sanacija odlagališč odpadkov • Ureditev občinskega zbirnega centra za odpadke • Sanacija divjih odlagališč • Izgradnja čistilne naprave • Izgradnja sekundarnega kanalizacijskega omrežja • Izgradnja vodovodnega omrežja • Cestna infrastruktura (vzdrževanje in gradnja občinskih cest) • Odstranitev ovir za invalide • Redarska služba • Širokopasovno omrežje v optični izvedbi • Energetska obnova upravne zgradbe Občine Gornja Radgona, • Energetska obnova vrtca Manka Golarja • Energetska obnova OŠ Gornja Radgona • Izgradnja nizkoenergijskega vrtca v Črešnjevcih) • Negovsko jezero (revitalizacija jezera)

Vir: prirejeno po PORA, razvojna agencija Gornja Radgona (2004, 14–16).

4.5 Predstavitev projektov

Na podlagi le nekaterih izpostavljenih projektov občine Gornja Radgona na spletni strani javnega zavoda PORA ter prejetih informacij, dokumentov in brošur na javnem zavodu sem se odločila, da bom predstavila le najpomembnejše in najodmevnejše projekte občine.

4.5.1 Energetska prenova vrtca

Projekt je zajemal prenovo dveh stavb energetske varčnega vrtca Manka Golarja v Gornji Radgoni. Obnova vrtca je vplivala na nivo varstva okolja glede zmanjševanja onesnaževanja in rabe obnovljivih virov energije. Izboljšala se je tudi kvaliteta bivanja otrok v vrtcu. Z energetske obnovo se ni zmanjšala le potrebna energija za ogrevanje prostorov vrtca, ampak je pri sanaciji bil poudarek na naravnem osvetljevanju prostorov in pripravi tople vode s pomočjo sončne energije. Prenova vrtca velja kot prva slovenska sanacija javne stavbe na nizkoenergijski standard, ki uporablja nove tehnologije za učinkovitejšo rabo energije (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.2 Program Evropa za državljane

Program Evropa za državljane razpisuje Evropska komisija, nanj se je Občina Gornja Radgona prijavila s projektom Ljubiteljska ustvarjalnost kot priložnost kulturnega sobivanja v Evropski uniji oziroma krajše Play. Namen je bil povezati prebivalce treh pobratenih občin – Bruchsal/Helmsheim v Nemčiji, Bad Radkersburg v Avstriji in Gornja Radgona. S pomočjo tridnevnega mednarodnega srečanja, ki je bilo v znamenju glasbe, so želeli vplivati na medkulturni dialog, spoštovanje kulturnih raznolikosti in izoblikovanje evropske identitete (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.3 Delavnice za podjetnike

V sodelovanju z Območno obrtno-podjetniško zbornico Gornja Radgona je javni zavod PORA organiziral delavnice oziroma seminarje za podjetnike. S tem so želeli poudariti, da se zavzemajo za gospodarski in negospodarski razvoj občine. Organizirali so predavanja s področja psihologije, komuniciranja, premagovanja stresa in različnih načinov zagotavljanja zadovoljstva zaposlenih. S pomočjo delavnic podjetniki lažje sledijo evropskim in mednarodnim smernicam podjetništva (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.4 Ločevanje odpadkov

Cilj projekta Ločevanje odpadkov je bil ozavestiti občane, kako pomembno je ločevati odpadke, kar vpliva tudi na samo kakovost življenja. V projekt so bili vključeni osnovni šoli, vrtci, krajevne skupnosti in gospodinjstva. V sklopu tega projekta so uredili osem ekoloških otokov, izdelali brošure in pobarvanke za otroke, razdelili barvne vrečke za koše in nalepke z navodili za ločevanje odpadkov ter nabavili več kot dvesto posebnih tridelnih košev za ločevanje odpadkov (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.5 Projekt 3PARKI

Občina Gornja Radgona je v projektu 3PARKI sodelovala kot partner. Projekt je na javni razpis Evropskega sklada za regionalni razvoj z imenom Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija – Madžarska 2007–2013 prijavila mestna občina Murska Sobota. Kot prekomejni partner je sodelovala še madžarska občina Körmend. Projekt je občini Gornja Radgona omogočil nadaljnje gospodarske, socialne in okoljske koristi. Pridobljena sredstva so občini omogočila trajnostni razvoj območja, boljšo kvaliteto življenja lokalne skupnosti in zmanjšanje upada števila prebivalstva. V občini Gornja Radgona so v projekt vključili Mestni park in gozdni park Lisjakova struga. V mestnem parku so postavili in uredili primerne parkovne elemente in infrastrukturo – pohodne poti, klopi, otroško igrišče, koše za smeti in vodomet, zasadili so drevesa in grmičevje ter jih primerno označili. V gozdnem parku Lisjakova struga so sanirali vodne depresije, ki so zajemale čiščenje brežin, odvoz odpadkov, postavitev klopi in lesenega mostička preko depresije. Oba parka so povezali z označeno učno potjo, ob kateri so postavljene učne table o flori in favni tega območja in reke Mure. Za promocijo projekta so poskrbeli s pomočjo brošur in delavnic. Urejena parka sta pomemben element prostorske navezave občine Gornja Radgona, saj znotraj njiju s sobivanjem dveh krajinskih elementov vode in gozda, vplivata na pozitivno družbeno in okolju prijazno kakovost življenja lokalne skupnosti (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.6 Projekt trajnostne rabe naravnih virov

Na javnem razpisu lokalne akcijske skupine LAS Prlekija za leto 2009 je javni zavod PORA pridobil sredstva za projekt Trajnostna raba naravnih virov. S projektom so želeli občane seznaniti s tem, kako pomembno je ohranjanje naravnega okolja. Delavnice in predavanja so lokalno prebivalstvo poučile o okolju prijazni gradnji objektov, uporabi alternativnih virov energije, zmanjševanju, ločevanju in recikliranju odpadkov ter o uporabi okolju prijaznih tehnologij in proizvodov (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.7 Uvajanje eko, lokalne in zdrave hrane

S projektom Jem lokalno, ki daje poudarek na zdravi, ekološko pridelani in pravilno pripravljene hrani, so naslovili problem nezdravega prehranjevanja. Ciljna skupina projekta so bili predšolski otroci vrtca Manka Golarja Gornja Radgona, učenci osnovnih šol Gornja Radgona in dr. Antona Trstenjaka. V projekt so bili vključeni tudi starši otrok, kuharsko osebje in lokalni pridelovalci hrane. Glavni cilj je bil usposobiti kuharsko osebje in vodje prehrane za zdravo pripravo obrokov ter promovirati ekološko in lokalno pridelano hrano (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.8 Revitalizacija jezera

Negovsko jezero je nastalo z zajezitvijo več desetih ribnikov in je skupaj s Krajinskim parkom Negova zavarovan kot krajinski park od leta 1967. V preteklosti so jezero čistili na štiri leta. Zaradi opustitve čiščenja je jezersko dno onesnaženo in poraslo z muljem. S projektom je občina želela pripraviti primerno strokovno podlago za fizično revitalizacijo jezera, ki bi izboljšala ekološko stanje vode. S tem bi Negovsko jezero lahko vključili v trajnostni razvoj Negove oziroma celotne občine Gornja Radgona. V sklopu projekta so bile izvedene tri vrste delavnic, ki so bile namenjene lokalnemu prebivalstvu, mladim in strokovni javnosti. Oblikovan je bil Katalog revitalizacijskih možnosti Negovskega jezera, v katerega je bil vključen predlog o povezavi starih praks negovskega geografskega območja z zelenimi tehnologijami, ekoremediacijami in permakulturami (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.9 Projekt nizkoenergetski vrtec

Občina Gornja Radgona se je odločila za izgradnjo novega nizkocenovnega vrtca v Črešnjevcih, ki je bil prej grajen v kontejnerski izvedbi, brez izolacije in energijsko potraten. Pri novi nizkoenergijski izvedbi vrtca so bili uporabljeni naravi prijazni materiali in obnovljivi viri energije. Nov objekt pozitivno vpliva na izboljšanje okolja zaradi svoje energetske učinkovitosti. Nizkocenovni vrtec bo minimalno obremenjeval okolje, njegov prihranek pri letni porabi energije bo 30-% in s tem bo pozitivno vplival na celotno regijsko energetske bilanco (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

Po več kot tridesetih letih je bil v Črešnjevcih zgrajen nov vrtec. Prejšnja stavba vrtca je bila že na minimumu sanitarne in zdravstvene primernosti. Zaradi večjega števila otrok so povečali notranje uporabne površine in s tem omogočili še dve dodatni delovni mesti.

Izgradnja vrtca je znašala 699.740 €, od tega je 85 % upravičenih stroškov prispeval Evropski sklad za regionalni razvoj (Občina Gornja Radgona).

4.5.10 Projekt SKUPAJ

Projekt SKUPAJ je zajemal urbani in krajinski prostorski razvoj obrežij reke Mure v sodelovanju z občino Gornja Radgona in avstrijskim mestom Bad Radkersburg. Pri projektu gre za nadgradnjo bilateralnega natečaja, ki je bil sofinanciran s strani Interreg III A oziroma Evropske skupnosti, ki se zavzema za uravnotežen razvoj držav članic Evropske unije. Idejne zasnove projekta so zajemale ureditev promenade na slovenski strani Mure, ureditev nabrežja reke v Bad Radkersburg in širitev reke Mure v Gornji Radgoni. Prav tako se je v sklopu projekta uredilo območje nekdanjega mejnega prehoda oziroma carinskega območja na slovenski in avstrijski strani ter mestni park v Bad Radkersburgu. Z izvedenim projektom so okrepili kulturno identiteto zgodovinskega mejnega območja, premagali meje med državama z oblikovanjem javnih površin, omogočili boljšo komunikacijo in sodelovanje obeh mest ter prebivalcem približali reko Muro in življenje ob njej (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.3.6 Gradnja, upravljanje in vzdrževanje odprtega širokopasovnega projekta

Z izgradnjo odprtega širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij krajevnih skupnosti Negova, Spodnji Ivanjci in Spodnja Ščavnica je občina Gornja Radgona želela zagotoviti dostop do širokopasovnih povezav prebivalcem lokalne skupnosti, ki te možnosti niso imeli. Občina je sredstva za projekt pridobila iz sredstev Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), da bi s tem zagotovila osnovne storitve za lokalno skupnost in gospodarski razvoj občine (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.11 Projekt energetska obnova osnovne šole

Energetska obnova OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova je potekala leta 2015. Obnova je zajemala sanacijo ovoja celotne osnovne šole, vse od izolacije podstrešja, izvedbe fasade, namestitve toplotne črpalke in varčne razsvetljave v telovadnici ter inštalacije prezračevalnega sistema s pomočjo rekuperacije (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

4.5.12 Obnova kulturnega spomenika

Celovita prenova stavbe starega Špitala v Gornji Radgoni je bila financirana s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj ter z nacionalnimi in občinskimi sredstvi. Špital je kulturni spomenik lokalnega pomena, katerega obnova je pripomogla k večji turistični zanimivosti in ohranjanju kulturne dediščine občine (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

Prenova kulturnega spomenika Špital je potekala v več fazah. Prvič se je občina projekta prenove lotila leta 2003 in ga je delno končala v letu 2006. Premalo sredstev in zahtevnost prenove spomenika sta bila vzroka za tedanjo prekinitvev projekta. Obnova Špitala se je ponovno pričela leta 2011 in se zaključila dve leti kasneje. Po končani obnovi stavbe so bile postavljene tri muzejske zbirke: Stalna likovna razstava, Zgodba radgonskega Špitala in Radgonski mostovi (Občina Gornja Radgona).

4.5.13 Celostna prometna strategija

Ministrstvo za infrastrukturo je razpisalo Javni razpis za sofinanciranje operacij Celostne prometne strategije, na katerega se je občina Gornja Radgona uspešno prijavila. Projekt bo predvideno trajal od marca 2016 do maja 2017. Cilj projekta je s pomočjo razvoja mestne mobilnosti zagotoviti boljšo kakovost zraka v mestu. Po končanju tega projekta naj bi bilo manj prometnih zastojev, zmanjšali bi se izdatki občanov za prevoz, povečala bi se dostopnost, občina pa bi se lažje spoprijela z reševanjem težav na področju onesnaževanje zraka in upravljanjem prometnega sistema (PORA, razvojna agencija Gornja Radgona).

5 SKLEP

S pojmom trajnostni razvoj opredeljujemo uravnotežen razvoj gospodarskega, socialnega in okoljskega področja. Na začetku oblikovanja in definiranja pojma je ta naslavljal le okoljske probleme in z njimi povezana politična dejanja. Čeprav je pojem trajnostnega razvoja še vedno terminološko neenoten ter se spopada s teoretično in vsebinsko neenotno zasnovo, gre za tridimenzionalni vodilni razvojni koncept. Znotraj tega koncepta so mednarodna skupnost, nacionalne države, civilna družba in lokalne skupnosti našle rešitve za nasprotujoča si načela ekonomske rasti in varstva okolja (Lukšič in Bahor 2007, 30; Tome 2010, 11). Tudi občina Gornja Radgona je v razvojne strategije lokalne skupnosti vključila koncept trajnostnega razvoja in opredelila tri dimenzije razvoja: podjetništvo in investicije v gospodarstvo, razvoj človeških virov ter infrastruktura in okolje.

V diplomskem delu sem se osredotočila na razvojne projekte občine Gornja Radgona, ki so bili predstavljeni na spleti strani javnega zavoda PORA, v Razvojnem programu občine Gornja Radgona za obdobje od 2009 do 2013 in v osnutku Strategije razvoja občine Gornja Radgona 2016–2020. Občina si je za obdobje od 2009 do 2013 oblikovala vizijo razvoja, ki je vključevala prepoznavnost in gospodarsko uspešnost občine, socialno pravičnost ter okoljsko ozaveščenost. Na podlagi tega je izoblikovala trajnostne razvojne strategije, ki se skladajo s konceptom trajnostnega razvoja. Zastavljene so bile tri prioritete, ki so med seboj enakovredne in vsaka izmed njih je zajemala določene programe in cilje. V osnutku razvojne strategije za obdobje od 2016 do 2020 so ovrednoteni rezultati prejšnjega razvojnega programa.

Znotraj razvojne prioritete podjetništva in investicij v gospodarstvo je izvedenih 7 projektov: posodobitev turistične infrastrukture, preureditev mejnega prehoda (projekt Skupaj), industrijska cona Mele, vzpostavitev kmečke tržnice, projekt Radgonski biseri, trajnostna raba naravnih virov ter obnova vaško-gasilskih domov. Socialni razvoj občine je zajemal 14 projektov. V sklopu tega razvoja oziroma prioritete občine je potekala izgradnja večnamenskega športnega objekta, postavitve igrišč, uvajanje eko, lokalne in zdrave hrane (projekt Jem lokalno), obnova Špitala, preureditev OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova in OŠ dr. Janka Šlebingerja, čezmejno sodelovanje mest treh držav, obnova starega mestnega jedra, izvedba poletnega festivala POPEK, vzpostavitev Mladinskega centra, obnova knjižnice, ureditev Turistično-informativnega centra ter ureditev mestnega in gozdnega parka (projekt

3PARKI). Okoljski razvoj je vključeval 16 projektov, ki so vplivali na ravnanje z odpadki, kanalizacijsko omrežje, vodovodne sisteme in cestno infrastrukturo. Projekti so zajemali še izgradnjo širokopasovnega omrežja, vzpostavitev redarske službe, odstranitev ovir za invalide, energetska sanacijo javnih stavb in revitalizacijo jezera.

Na začetku diplomskega dela sem si zastavila raziskovalno vprašanje: Kateremu področju trajnostnega razvoja, gospodarskemu, socialnemu ali okoljskemu, občina Gornja Radgona namenja največ pozornost?. Na podlagi pregledanih razvojnih projektov menim, da občina največ pozornosti posveča okoljskemu razvoju oziroma razvojni prioriteti na področju infrastrukture in okolja. Do tega zaključka sem prišla na podlagi razporeditve projektov po področjih razvoja v osnutku Strategije razvoja občine Gornja Radgona 2016–2020. Prav tako pri opisu in predstavitvi štirinajstih najpomembnejših in najodmevnejših razvojnih projektov občine prevladujejo projekti, ki vplivajo na napredek okoljske dimenzije trajnostnega razvoja občine.

V primeru drugačne zastavitve diplomskega dela in analize razvojnih projektov z vidika ekonomskih sredstev, ki jih občina namenja posameznemu področju razvoja, bi se lahko zaključki diplomskega dela razlikovali od dobljenih. Glede na to, da nekateri projekti vplivajo na dve področji razvoja ali celo vsa tri, bi bilo za nadaljnjo analizo in raziskovanje zanimivo razdelati razvojne projekte, ali ti vplivajo in v kolikšni meri vplivajo na vse tri dimenzije trajnostnega razvoja občine Gornja Radgona.

Če zaključim, na podlagi analiziranih razvojnih projektov in strategij občine Gornja Radgona, ta posveča največ pozornosti okoljskemu področju trajnostnega razvoja. Ob tem ne smemo pozabiti, da je v veliki meri odvisna od državnih in evropskih sredstev za izvajanje projektov. Kljub vsemu si občina Gornja Radgona prizadeva izpolnjevati lastno vizijo razvoja, ki zajema vse od socialne pravičnosti, gospodarske rasti, trajnostnega delovanja na vseh področjih in upoštevanjem načel varstva okolje. Z uravnoteženostjo treh dimenzij trajnostnega razvoja se občina Gornja Radgona zaveda, da je tudi sama del mednarodne skupnosti in s tem vpliva na ohranjanje ravnovesja v naravi.

6 LITERATURA

1. Banjac, Marinko, Boris Mance in Gregor Petrič, ur. 2015. *Meje razumevanja trajnostnega razvoja v slovenski politiki, ekonomiji, civilni družbi in medijih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Barbič, Ana. 2005. *Izzivi in priložnosti podeželja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. European Commission. 2016. *Environment Action Programme to 2020*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/environment/action-programme/index.htm> (14. avgust 2016).
4. Klun, Maja, Alenka Kuhelj in Renata Slabe Erker. 2011. *Učinkovitost okoljske politike – ekonomski, administrativni in pravni vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
5. Lukšič, Andrej A. 2011. Trajnostni razvoj, znanstveni diskurzi in nova politika. V *Politološke refleksije: znanstvena produkcija Centra za kritično politologijo 2009-2010*, 422–435. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Lukšič, Andrej A. in Maja Bahor. 2007. Trajnostni razvoj v luči Lizbonske strategije in njene revizije. V *Zbornik člankov in prispevkov prvega srečanje Okoljske akademske mreže*, ur. Andrej A Lukšič in Dušan Plut, 27–42. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Kos, Drago. 2004. Tri ravni trajnostnega razvoja. *Teorija in praksa* 41 (1–2): 332–339.
8. Matko, Aleš, Metka Srebotnik in Andrej Klemenc, ur. 1995. *Agenda 21 za Slovenijo - prispevek nevladnih organizacij*. Ljubljana: Umanotera – Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.
9. *Občina Gornja Radgona*. Dostopno prek: <http://www.gor-radgona.si/gids/sporocilo/2013092711155692/> (27. avgust 2016).
10. Plut, Dušan. 2004. Okoljske razsežnosti Strategije gospodarskega razvoja Slovenije (2001-2006). *Geografski vestnik* (76-1). Dostopno prek: file:///C:/Users/uporabnik/Downloads/Okoljske_URN-NBN-SI-DOC-CQWQYYM6.pdf (19. avgust 2016).
11. --- 2005. Teoretična in vsebinska zasnova trajnostno sonaravnega napredka. *Dela - Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani* (23): 59–113.
12. --- 2010. Trajnostni razvoj med mavrico teorij in skromno prakso. V *Trajnostni razvoj - edina globalna strategija preživetja in ključna primerjalna prednost*

- Slovenije*. Tina Tome, 13–22. Ljubljana: Umanotera. Dostopno prek: <http://www.planbz slovenijo.si/upload/dokumenti/2010/zbornik-plan-b-2.0.pdf> (22. avgust 2016).
13. *PORA, razvojna agencija Gornja Radgona*. Dostopno prek: <http://www.pora-gr.si/> (25. avgust 2016).
 14. --- 2008. *Razvojni program Občine Gornja Radgona za obdobje 2009 do 2013*. Dostopno prek: http://www.gor-radgona.si/mma_bin.php?id=20091020133433 (27. avgust 2016).
 15. --- 2014. *Strategija razvoja Občine Gornja Radgona 2016–2020*. Dostopno prek: <http://pora-gr.si/images/SOGR%202016-2020.pdf> (27. avgust 2016).
 16. *Prepih*. 2006. *Odlok o ustanovitvi javnega zavoda PORA Gornja Radgona* (24). Dostopno prek: http://www.poragr.si/images/Odlok_o_ustanovitvi_javnega_zavoda_PORA_Gornja_Radgona.pdf (25. avgust 2016).
 17. --- 2007. *Statut javnega zavoda PORA Gornja Radgona* (39). Dostopno prek: http://pora-gr.si/images/statut_pora_gornja_radgona.pdf (25. avgust 2016).
 18. Seljak, Janko. 2001. *Kazalec uravnoteženega razvoja*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
 19. Svet Evropske unije. 2006. *Pregled strategije EU za trajnostni razvoj – prenovljena strategija*. Dostopno prek: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=SL&f=ST%2010117%202006%20INIT> (15. avgust 2016).
 20. Tome, Tina. 2010. *Trajnostni razvoj – edina globalna strategija preživetja in ključna primerjalna prednost Slovenije*. Ljubljana: Umanotera.
 21. *Umanotera – Slovenska fundacija za trajnostni razvoj*. Dostopno prek: <http://www.umanotera.org/> (18. avgust 2016).
 22. --- 2012. *Plan B 4.0: Prispevek za strategijo razvoja Slovenije 2014–2020*. Dostopno prek: <http://www.planbz slovenijo.si/upload/SRS/plan-b-zeleni-razvojni-preboj.pdf> (17. avgust 2016).
 23. United Nations. 2015. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Dostopno prek: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> (17. avgust 2016).

24. Vovk Korže, Ana. 2008. Trajnostni razvoj z ekoremediacijami. V *Ekoremediacije – sredstvo za doseganje okoljskih ciljev in trajnostnega razvoja Slovenije*, ur. Jaka Razinger, 17–32. Ljubljana: KATR.
25. *Zakon o varstvu okolja (ZVO)*. Ur. l. RS 32/1993. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199332&stevilka=1351> (20. avgust 2016).
26. *Zakon o varstvu okolja (ZVO-1)*. Ur. l. RS. 41/2004. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200441&stevilka=1694> (20. avgust 2016).